

SEMNIȚAȚIE, NON-EXISTENȚĂ ȘI TERMENI NON-REFERENȚIALI¹

MIRCEA DUMITRU

1. INTRODUCERE

Problema numelor vide sau non-referențiale – nume care nu au referent, chiar dacă figurează într-un discurs care are înțeles (semnificație) – continuă să fie una dintre cele mai dezbătute probleme din filosofia limbajului. Consecutiv „exploziei” de lucrări care au însoțit argumentele lui Kripke în favoarea teoriei referinței directe despre nume, există acum ceva de genul unei concepții aproape „ortodoxe” despre contribuția semantică pe care o aduc numele pentru propozițiile în care apar și pentru condițiile lor de adevăr. Această ortodoxie – dacă este să spunem adevărul până la capăt, o ortodoxie dificilă, ai cărei susținători principali se află în SUA – este millianismul. Potrivit millianismului, contribuția semantică a numelor și a altor expresii direct referențiale la propozițiile în care apar rezidă în referenții acestor expresii (nimic mai mult, nimic mai puțin); enunțurile care conțin nume exprimă propoziții structurate, denumite adesea propoziții singulare sau russeliene, care încorporează, drept constituenți, astfel de referenți. Versiuni mai slabe de millianism acceptă că numele contribuie, de asemenea, cu ceva în plus, să zicem, cu un mod de prezentare. Bineînțeles, însă, problema numelor vide este supărătoare pentru millieni de orice gen, slabi sau puternici, de vreme ce millienii par să fie angajați față de ideea că numele vide nu sunt apte de a face vreo contribuție semantică, în așa fel încât enunțurile care le conțin nu reușesc să spună nimic, cu atât mai puțin să spună ceva *adevărat*.

Există astăzi o industrie în plină dezvoltare și înflorire dedicată aflării unor soluții milliene mai prietenoase pentru această problemă. Unii millieni insistă asupra distincției dintre ceea ce este exprimat și ceea ce este implicat (*implicated*), o distincție menită a sprijini ideea că ceea ce sesizăm a fi semnificativ și chiar adevărat privește ceea ce este implicat, mai degrabă decât ceea ce este exprimat (e.g., Taylor 2000). Alții apelează la propoziții poroase (*gappy*) – entități quasi-

¹ Recunoaștere: o versiune anterioară a acestui studiu a fost publicată, sub titlul “What to Say When There is Nothing to Talk about”, în limba engleză, în revista *Critica. Revista Hispanoamericana de Filosofía*, vol. 40, Nr. 120, 2008, p. 97–109, ca rezultat al unei colaborări cu Frederick Kroon, de la University of Auckland, Noua Zeelandă. Studiul de față reprezintă traducerea în limba română, care conține material nou, o revizuire și o extindere a precursorului său, publicat în limba engleză. Răspunderea pentru materialul nou, pentru revizuirea și extinderea studiului precedent revine în exclusivitate numai autorului prezentului studiu.

propoziționale exprimate de către enunțuri care conțin nume vide care eșuează să fie adevărate din cauza acestei porozități, dar devin adevărate atunci când sunt negate (a se vedea, în mod deosebit, Braun 1993).² Dar toate aceste soluții au probleme care sunt foarte bine documentate. Poate că aceasta ne-ar sugera că este mai înțelept să ne reîntoarcem la o anumită versiune de descriptivism și, într-adevăr, în anumite regiuni ale lumii, s-a produs ceva de felul unei reveniri timide și ezitante a neo-descriptivismului. Dar explicațiile neo-descriptiviste ale numelor au propriile lor probleme bine cunoscute, iar pentru mulți sunt de-a dreptul anatema.³ Pe scurt, deși problema numelor vide continuă să fie un spin în coasta millianismului, această doctrină continuă să supraviețuiască și chiar să înflorească.

În *Reference Without Referents (RWR)*, Mark Sainsbury adoptă un mod de abordare foarte diferit. Țelul său mărturisit este de a descrie o imagine a referinței care să apere punctul de vedere al simțului comun că nume precum „Hamlet” și „Vulcan” sunt într-adevăr vide, că enunțurile care conțin astfel de nume sunt pe de-a-ntregul inteligibile și că multe enunțuri de acest fel – „Vulcan nu există”, „Mulți copii cred că Moș Crăciun le va aduce daruri de Crăciun”, ș. a. m. d. – sunt literalmente adevărate. Sainsbury spune cât se poate de clar că el consideră că există ceva categoric defectuos în ideea milliană a propozițiilor singulare și generale structurate care formează conținutul enunțurilor (a se vedea *RWR*, 2.2).⁴ Dar el crede, de asemenea, că o reîntoarcere la descriptivism nu este viabilă. Studiul de față expune abordarea alternativă a lui Sainsbury a acestei dificile chestiuni, înainte de a prezenta anumite probleme pentru cadrul de explicație al *RWR* și de a schița și propune unele soluții, folosind cadrul de explicație al lui Kit Fine din lucrarea acestuia *Semantic Relationism*.

2. RWR

Alternativa pe care o îmbrățișează Sainsbury combină următoarele două idei fundamentale. În primul rând, Sainsbury susține programul davidsonian în teoria semnificației, filtrat prin interpretarea lui McDowell, iar aceasta este însoțită de un angajament față de logica liberă negativă (*LLN*), pe care Sainsbury o consideră a fi instrumentul logic cel mai potrivit pentru a aborda problemele semantice din limbajul natural. Pe scurt, abordarea lui Sainsbury, *RWR*, este semantica veri-teoretică davidsoniană plus *LLN*. Acum, însă, pare să fie ciudat că, pentru a dezvolta *RWR*, Sainsbury trebuie să îmbrățișeze o poziție davidsoniană. La urma urmei, principala chestiune aici este aceea a referinței și este cât se poate de bine cunoscut că

² Există până și concepția că problema este exagerată, deoarece majoritatea pretinselor nume vide stau pentru entități abstracte. (Ceva de felul acestei concepții susține Nathan Salmon, el însuși un millian de frunte, deși Salmon combină această concepție cu doctrina propozițiilor poroase; a se vedea Salmon 1998).

³ Pentru o anumită linie de argumentare a unei versiuni de descriptivism, a se consulta Jackson 1998. Pentru o critică, a se vedea, de pildă, Soames 2002.

⁴ Aidoma altor filosofi, Sainsbury folosește numele „the theory of direct reference”, pe care îl preferă numelui „Millianism”.

atitudinea lui Davidson față de rolul pe care îl joacă referința în explicarea relației dintre limbaj și realitate este una de minimalizare: pentru Davidson, referința este o relație derivată și nu una primitivă. Sainsbury ne oferă propriile sale rațiuni pentru rezervele pe care le are față de concepțiile lui Davidson (în capitolul 7, Sainsbury face apel la rolul referinței non-lingvistice), dar într-o secțiune ulterioară a studiului meu voi oferi propriile mele rațiuni pentru a considera că dificultatea problemei se plasează la un nivel mai profund.

Așadar, cadrul pentru *RWR* este configurat de către semantica veri-teoretică plus *LLN*. O parte importantă a motivației pentru a sprijini o astfel de combinație este aceea că cele două componente îi vor asigura lui Sainsbury ceea ce urmărește să obțină, anume o poziție semantică aptă să evite, în cele din urmă, polaritatea fregeanism-millianism care definește ortodoxia curentă din semantica limbajului natural. Care este contribuția specifică pe care fiecare dintre aceste mari asumții teoretice urmează să o aducă la povestea pe care ne-o spune Sainsbury?

Să pornim cu davidsonianismul lui Sainsbury. Programul semanticii veri-teoretice pentru limbajele naturale, inițiat prin studiul clasic al lui Donald Davidson „Truth and Meaning” (1967), este unul dintre cele două programe foarte importante pe care le-a întemeiat Davidson în domeniul teoriei semnificației. (Celălalt program este proiectul interpretării radicale, care arată cum anume o teorie a semnificației trebuie să fie coroborată prin dovezi produse pe baza comportamentului uman.) Ideea profundă a lui Davidson a fost aceea că o teorie axiomatică a adevărului, în stilul lui Tarski, pentru un limbaj dat, poate să servească drept teorie compozițională a semnificației pentru același limbaj. Pentru a fi adecvată, o astfel de teorie (finit axiomatizabilă) a adevărului trebuie să ne permită să inferăm pentru fiecare enunț *s* (care nu conține nici un indexical) din limbajul obiect, un bicondițional (teoremă-T) de forma

(T) *s* este adevărat dacă *p*

unde *s* este un nume sau o descriere structurală a unui enunț din limbajul obiect, iar *p* stă pentru un enunț din metalimbaj care dă *condiția* în care este adevărat *s*. Davidson consideră că o teorie de acest gen ne arată cum anume formăm și înțelegem expresiile complexe pe baza înțelegerii expresiilor primitive constitutive și a regulilor de combinare a acestor expresii.

În acord cu această abordare fundamentală, Sainsbury se plasează pe aceeași poziție cu Davidson și împotriva unei tradiții care identifică semnificațiile cu entități speciale care pot fi intuite în intelectul nostru. (Vezi *RWR*, p. 52-59.) Spunerea faimoasă a lui Davidson este aceea că semnificațiile ca entități „nu au nici o utilitate demonstrată” într-o teorie a semnificației (Davidson 1967). Aceasta se aplică, deopotrivă, și la abordările model-teoretice ale semnificației, deoarece caracteristic pentru aceste abordări este explicarea semnificațiilor în termenii valorilor semantice. Dată fiind credința sa în inteligibilitatea enunțurilor care conțin nume vide, abia dacă ne va surprinde că Sainsbury trebuie să prefere o poziție davidsoniană. Teoria modelelor nu este potrivită pentru a trata contribuția semnificativă a expresiilor referențiale care de fapt nu se referă la nimic și, în felul acesta, nu pot avea nici o valoare semantică în ele însele. Poziția lui Davidson, prin

contrast, poate fi adaptată pentru a da seama de inteligibilitatea expresiilor de acest gen.

Iată aici, într-o formă condensată, ideea lui Sainsbury:

Sugerez că trebuie să considerăm axiomele pentru expresiile referențiale în același fel: aceste expresii sunt asociate cu o condiție de referință care poate fi satisfăcută, sau poate să nu fie satisfăcută, tot așa cum un enunț este asociat cu o condiție de adevăr care poate fi satisfăcută, sau poate să nu fie satisfăcută. În mare vorbind, în teoria modelelor semnificațiile sunt entități, în timp ce în teoria adevărului ele sunt condiții. (*RWR*, p. 53)

În implementarea de către Sainsbury a acestei propuneri, specificarea semnificației poate fi realizată de către clauzele subsidiare ale unei teorii davidsoniene a adevărului, cu reguli compoziționale care generează condiții de adevăr (în mod ideal homofonice) ale enunțurilor întregi. Clauzele subsidiare pentru nume sunt date în forma „ (x) ($'a'$ se referă la x ddacă $x = a$)”⁵, unde utilizatorii limbajului care au fost inițiați în practica folosirii lui „ a ” se prezumă că știu suficient pentru a înțelege condiția de referință „ $= a$ ”, indiferent dacă „ a ” are sau nu o referință. Toată această discuție poate să sune ca fiind foarte aproape de descriptivism, dar aici Sainsbury preia și susține o temă importantă luată din McDowell: numele pot foarte bine să aibă sensuri (în termenii lui Sainsbury, condiții de referință asociate), în pofida faptului că acestea nu au conținut descriptiv. Sainsbury consideră condițiile de sens/referință pentru nume a fi atât non-descriptive cât și, în același timp, singulare în privința obiectului la care urmăresc să se refere. El consideră că aceasta permite numelor să rețină unele dintre trăsăturile importante pe care millienii le reclamă pentru nume, în mod particular rigiditatea. McDowell, de asemenea, gândea că sensurile numelor sunt singulare. Dar pentru McDowell ele sunt singulare pentru că sunt *de re* sau dependente de obiect. Sainsbury acceptă inteligibilitatea numelor non-referențiale autentice și, în felul acesta, respinge a doua temă a lui McDowell (*RWR*, p. 85).

Numele nu sunt singurele expresii referențiale în mod potențial, dar non-referențiale în mod real, cărora li se poate atribui semnificație într-o modalitate care interacționează cu o astfel de abordare davidsoniană extinsă. Într-un excelent capitol despre „Pronouns: Anaphora and Demonstration”, Sainsbury extinde aparatul său teoretic la pronume. Să considerăm următorul exemplu succint al modului în care dă seamă de demonstrativii vizii. În cazul cuiva care în mod greșit crede că există un omuleț verde în câmpul său vizual și rostește „Omulețul acela verde este chel”, putem atribui conținut rostirii sale, descriind ceea ce spune într-o anumită modalitate canonică de felul scenă/conținut. Condiționalizând asupra scenei, putem spune: „Halucinând un omuleț verde, rostirea ei a fost adevărată ddacă el este chel”, sau, mai simplu, „Halucinând un omuleț verde, ea a spus că el este chel” (*RWR*, p. 166-168). Sainsbury consideră că *RWR*, spre deosebire de millianism, nu are nici o dificultate să acomodeze astfel de gânduri eșuate:

⁵ Ele nu pot fi date în forma „ $'a'$ se referă la a ”, deoarece logica preferată a lui Sainsbury, *LLN*, consideră ca fiind falsă fiecare instanță în care „ a ” este o expresie referențială vidă.

Există tot atât de multe gânduri singulare din perspectiva concepției de față (*RWR*) câte sunt din perspectiva concepției milliene. Dar în această concepție, spre deosebire de millianism, un gând singular eșuat sau o rostire poate fi un gând autentic; sau o rostire care reușește să spună ceva: acestea au, dacă nu condiții de adevăr, cel puțin condiții de adevăr condiționale și pot fi relateate în modalitatea standard de felul scenă/conținut. (*RWR*, p. 169)

Dar acum, eșuând să se refere la realitate, mai pot gândurile și rostirile eșuate să figureze într-un discurs orientat către adevăr, inclusiv în argumentare și în raționamente? Această chestiune ne conduce către partea fundațională a *RWR*, aceea preocupată de principiile logice care guvernează un limbaj care conține expresii referențiale (formal), care sunt non-referențiale (în mod real, actual). Ceea ce îi trebuie acum cadului *RWR* este un gen de logică care va accepta, în opoziție cu logica clasică de ordinul întâi cu identitate, expresii considerate în mod intuitiv inteligibile, chiar dacă le lipsesc referenți în domeniul lor de interpretare. Nu va fi cătuși de puțin surprinzător, atunci, că Sainsbury adoptă o logică liberă drept logică standard pentru *RWR*, unde un sistem logic *LL* este o logică liberă dacă *LL* este liber de presupuziții existențiale cu privire la termenii singolari și generali ai limbajului lui *LL*, iar cuantificatorii lui *LL* sunt cuantificatorii standard ale căror variabile de cuantificare iau valori lucruri care există și nimic altceva. Chestiunea este: ce gen de logică liberă?

3. O INTRODUCERE RAPIDĂ ȘI SUCCINTĂ ÎN LOGICA LIBERĂ⁶

Logica liberă de presupuziții existențiale este o ramură a logicii filosofice care a fost dezvoltată în ultimii patruzeci de ani. Presupuzițiile existențiale sunt legate de termenii singolari și termenii generali. În mod corespunzător, conceptul de logică liberă a fost înțeles ca „logică liberă de presupuzițiile existențiale cu privire la termenii săi singolari și termenii săi generali”. Logica standard de ordinul întâi cu „=” (*LOI=*) este aproape pe de-a-ntregul liberă cu privire la termenii săi generali sau predicate. Există numai o excepție, anume termenii generali sau predicate precum ‘ $Px \vee \sim Px$ ’ sau ‘ $x = x$ ’. În (*LOI=*), ‘ $(\exists x)(Px \vee \sim Px)$ ’ și ‘ $(\exists x)(x = x)$ ’ sunt valide. Putem citi ultima formulă de mai înainte drept „există ceva”, iar aceasta pare să exprime un adevăr al ontologiei, mai degrabă decât un adevăr logic.

Principala preocupare a logicii libere este aceea a conceptualizării presupuzițiilor existențiale cu privire la termenii singolari. Și aceasta deoarece în *LOI=* standard avem, pentru fiecare termen t și variabilă v , formula validă: $\models (\exists v)(v = t)$. Datorită angajamentului ontologic al termenilor singolari, în *LOI=* avem reguli pentru cuantificatori, precum introducerea cuantificatorului existențial, ($\exists I$), și eliminarea

⁶ O resursă teoretică bogată pentru această temă se găsește în Morscher și Hieke 2001, pe care se bazează expunerea mea din această secțiune a studiului.

cuantificatorului universal, $(\forall E)$, care nu sunt corecte (*sound* – nu conservă adevărul), dacă termenii nu se referă la lucruri care există de fapt.

Având în fundal această motivație teoretică, o definiție adecvată a logicii libere trebuie să includă trei componente.⁷ Astfel, un sistem logic *LL* este o logică liberă ddacă

(1) *LL* este liber de presupuziții existențiale cu privire la termenii singulari ai limbajului lui *LL*;

(2) *LL* este liber de presupuziții existențiale cu privire la termenii generali ai limbajului lui *LL*;

(3) cuantificatorii limbajului lui *LL* au încărcătură existențială.

Este relevant să se vorbească despre o familie de sisteme de logici libere. Trăsătura caracteristică distinctivă a acestor sisteme este faptul că termenii singulari care sunt vizi sau non-denotativi, întrucât ei nu se referă la lucruri existente, ocupă un loc legitim în această familie de sisteme logice. Mai mult, teoremele unui sistem de logică liberă sunt valide, chiar dacă termenii singulari care apar în ele sunt vizi.

Există trei tipuri de sisteme de logică liberă. Criteriul potrivit căruia putem distinge între aceste tipuri este dacă enunțurile elementare care conțin termeni singulari vizi sunt sau nu adevărate, sau false, sau lipsite de orice valoare de adevăr.

(LL-) Un sistem de logică LL- este o *logică liberă negativă* ddacă LL- este o logică liberă și fiecare enunț atomar al lui LL-, care conține cel puțin un termen singular vid, este fals.

(LL+) Un sistem de logică LL+ este o *logică liberă pozitivă* ddacă LL+ este o logică liberă și există cel puțin un enunț atomar adevărat al lui LL+, care conține cel puțin un termen singular vid.

(LLn) Un sistem de logică LLn este o *logică liberă neutră* ddacă LLn este o logică liberă și fiecare enunț atomar al lui LLn, care conține cel puțin un termen singular vid, este lipsit de valoare de adevăr.

Alături de aceste trei tipuri de sisteme de logică liberă există și sunt bine studiate următoarele trei abordări semantice, care au fost dezvoltate pentru sistemele de logică liberă.

(S1) Semantică cu o *funcție de interpretare parțială* și o *funcție de valorizare totală*.

(S2) Semantică cu un *domeniu interior* și un *domeniu exterior*: aceasta utilizează o *funcție de interpretare totală* și o *funcție de valorizare totală*.

(S3) *Semantică supervalorizatoare*: acest tip de semantică utilizează o *funcție de interpretare parțială* și una *totală* și o *funcție de valorizare totală* și două *funcții de valorizare parțiale*.

⁷ În furnizarea informațiilor din această prezentare compactă a sistemelor de logică liberă, mă bazez și urmăresc îndeaproape excelentul sinopsis sistematic și istoric pe care îl găsim în Morscher și Simons 2001.

Sisteme semantice de logică liberă

	Semantică cu o funcție de interpretare parțială și o funcție de valorizare totală	Domeniu intern și extern	Supervalorizare
Funcție de interpretare	Parțială	Totală	Parțială & Totală
Funcție de valorizare	Totală	Totală	Funcții de valorizare totale & două funcții de valorizare parțială

Fiecare tip de sistem semantic specifică propriul său tip de modele M . Ca de obicei, un model M constă dintr-un domeniu D și o funcție de interpretare I , care este asociată cu o funcție de valorizare V . I este întotdeauna definită pe mulțimea simbolurilor non-logice descriptive, adică predicatul și constantele individuale ale limbajului acelui sistem de logică liberă. Ceea ce este distinctiv pentru semantica logicii libere este că I nu trebuie să asigneze un obiect *existent* fiecărei constante individuale. I , prin urmare, asignează unor constante individuale t din limbajul LL sau un obiect *non-existent* sau *nici un obiect*; în cel de-al doilea caz, $I(t)$ rămâne nedefinită și I , așadar, este o funcție parțială. Funcțiile de valorizare V care sunt bazate pe funcțiile de interpretare I sunt întotdeauna definite pe mulțimea formulelor închise ale lui LL . Ele pot fi sau totale sau parțiale.

(S1) *Semantică cu funcție de interpretare parțială și funcție de valorizare totală*

Un model- M^{piv} este o pereche ordonată. Ea conține un domeniu D posibil vid și o funcție parțială I^{piv} , i.e. $M^{piv} = (D, I^{piv})$, în așa fel încât

(1) pentru fiecare constantă individuală t a limbajului lui LL : sau I^{piv} nu asignează nimic lui t și $I^{piv}(t)$ rămâne, în felul acesta, nedefinită sau $I^{piv}(t) \in D$;

(2) pentru fiecare predicat n -adic P^n al lui LL : $I^{piv}(P^n) \subseteq D^n$;

(3) pentru fiecare obiect $d \in D$ există o constantă individuală t a limbajului lui LL , astfel încât $I^{piv}(t) = d$. [Funcția de interpretare I^{piv} a unui model- M^{piv} oferă o interpretare „plină” (sau completă) a domeniului asociat D .]

Mai departe, definim adevărul și falsul într-un model M^{piv} pentru fiecare formulă închisă A a limbajului lui LL . Realizăm aceasta definind o funcție de valorizare totală V^{piv} de la mulțimea formulelor închise ale lui LL la mulțimea $\{T, F\}$ a valorilor de adevăr în felul următor:

(1) $V^{piv}(P^n t_1, t_2, \dots, t_n) = T$ ddacă pentru fiecare t_i ($1 \leq i \leq n$): $I^{piv}(t_i)$ este definită și $\langle I^{piv}(t_1), I^{piv}(t_2), \dots, I^{piv}(t_n) \rangle \in I^{piv}(P^n)$;

(2) $V^{piv}(t_1 = t_2) = T$ ddacă $I^{piv}(t_1)$ este definită și $I^{piv}(t_2)$ este definită și $I^{piv}(t_1) = I^{piv}(t_2)$.

(3) $V^{piv}(E!t) = T$ ddacă $I^{piv}(t)$ este definită.

(4) $V^{piv}(\sim A) = T$ ddacă $V^{piv}(A) \neq T$;

(5) $V^{piv}(A \rightarrow B) = T$ ddacă $V^{piv}(A) \neq T$ sau $V^{piv}(B) = T$ sau ambele;

(6) $V^{piv}(\forall vA) = T$ ddacă pentru fiecare constantă individuală t : dacă $I^{piv}(t)$ este definită, atunci $V^{piv}(A(t/v)) = T$.

(7) $V^{piv}(A) = F$ ddacă $V^{piv}(A) \neq T$.

Este important să se observe că interpretarea cuantificatorilor, așa cum se poate observa din clauza (6) de mai sus, este substituțională. Deci, este obligatoriu ca funcțiile de interpretare ale modelelor să ne ofere o interpretare completă. Conceptele semantice de validitate, consecință logică și realizabilitate sunt definite în modalitatea obișnuită.

Sistemul *LL*- de logică liberă negativă este adecvat, adică corect și complet, cu privire la semantica cu o funcție de interpretare parțială și o funcție de valorizare totală. Oricum, printr-o schimbare a clauzelor (1) și (2) de mai sus, din definiția funcției de valorizare V^{piv} , putem adapta modelele- M^{piv} în așa fel încât ele pot fi folosite pentru a demonstra adecvarea sistemelor de logică liberă pozitivă (în modalitatea arătată de către Hughes Leblanc și Robert K. Meyer).⁸

(S2) *Semantică cu domeniu interior și domeniu exterior*

Definim un model- M^{iod} drept un triplu: $M^{iod} = (D_o, D_i, I^{iod})$. D_o și D_i sunt două mulțimi de obiecte disjuncte și posibil vide. D_o se numește *domeniu exterior*, iar D_i se numește *domeniu interior*, a căror reuniune este nevidă:

(i) $D_o \cap D_i = \emptyset$

(ii) $D_o \cup D_i \neq \emptyset$.

Definim D ca reuniune, astfel: $D = D_o \cup D_i$.

Funcția de interpretare I^{iod} este o funcție totală, care este definită în modalitatea următoare:

(1) pentru fiecare constantă individuală t a lui *LL*, $I^{iod}(t) \in D$;

(2) pentru fiecare predicat n -adic P^n al lui *LL*, $I^{iod}(P^n) \subseteq D^n$;

(3) pentru fiecare obiect $d \in D_i$ există o constantă individuală t a lui *LL* în așa fel încât $I^{iod}(t) = d$.

Funcția de valorizare V^{iod} este, de asemenea, totală și asignează o valoare de adevăr, i.e. T sau F, fiecărei formule închise a lui *LL* relativ la un model- M^{iod} . V^{iod} este definită recursiv, după cum urmează:

(4) $V^{iod}(P^n t_1, t_2, \dots, t_n) = T$ ddacă $\langle I^{iod}(t_1), I^{iod}(t_2), \dots, I^{iod}(t_n) \rangle \in I^{iod}(P^n)$;

(5) $V^{iod}(t_1 = t_2) = T$ ddacă $I^{iod}(t_1) = I^{iod}(t_2)$.

(6) $V^{iod}(E!t) = T$ ddacă $I^{iod}(t) \in D_i$.

(7) $V^{iod}(\sim A) = T$ ddacă $V^{iod}(A) \neq T$;

(8) $V^{iod}(A \rightarrow B) = T$ ddacă $V^{iod}(A) \neq T$ sau $V^{iod}(B) = T$ sau ambele;

(9) $V^{iod}(\forall vA) = T$ ddacă pentru fiecare constantă individuală t : dacă $I^{iod}(t) \in D_i$ atunci $V^{iod}(A(t/v)) = T$.

(10) $V^{iod}(A) = F$ ddacă $V^{iod}(A) \neq T$.

Modelele- M^{iod} sunt utilizate, mai ales, pentru *logica liberă pozitivă*. *LL+* este adecvată cu privire la modelele- M^{iod} (așa cum au demonstrat Hughes Leblanc și Richmond Thomason).⁹

⁸ A se vedea, de pildă, Leblanc și Meyer 1970.

⁹ A se vedea, de exemplu, Leblanc și Thomason 1968.

(S3) *Semantica supervalorizatoare*

Meinongianismul nu este o opțiune atrăgătoare pentru toți. Aceasta face ca semantica domeniului interior/exterior să nu fie agreată de către toți. Dar atunci, se ridică întrebarea cum anume să se dezvolte o semantică corespunzătoare pentru o logică liberă pozitivă fără a utiliza semantica domeniului interior/exterior? *Semantica supervalorizatoare* se profilează ca o soluție convingătoare la această problemă. În această semantică se pornește cu modele de același tip ca și în primul gen de abordare; totuși, enunțurile atomare care conțin termeni singulari vizi pot să fie lipsite de valoare de adevăr. Aceasta, însă, ar avea drept rezultat o respingere a legilor logicii clasice și pentru a evita acest efect, modelele sunt „completate”. În felul acesta, golerile de valori de adevăr care rezultă din prima parte a procesului de valorizare sunt înlăturate.

În felul acesta, construim un nou tip de modele: $M^{sv} = (D, I^{sv})$. D este, și de data aceasta, o mulțime posibil vidă de obiecte și I^{sv} este o funcție de interpretare parțială, precum I^{piv} . Precum în cazul modelelor- M^{piv} , condițiile pe care le impunem aici asupra lui I^{sv} sunt identice cu condițiile pe care le-am impus mai înainte asupra lui I^{piv} . Astfel:

(1) pentru fiecare constantă individuală t a limbajului lui LL : sau I^{sv} nu asignează nimic lui t și $I^{sv}(t)$ rămâne, astfel, nedefinită sau $I^{sv}(t) \in D$;

(2) pentru fiecare predicat n -adic P^n al lui LL : $I^{sv}(P^n) \subseteq D^n$;

(3) pentru fiecare obiect $d \in D$ există o constantă individuală t a limbajului lui LL astfel încât $I^{sv}(t) = d$.

Totuși, spre deosebire de funcția V^{piv} , funcția de valorizare V^{sv} , asociată cu modelele- M^{sv} , este, de asemenea, o funcție parțială (precum I^{sv}), iar *domeniul ei este restricționat la formulele atomare ale lui LL* . În consecință, V^{sv} este o funcție parțială de la formule atomare închise ale lui LL în mulțimea $\{T, F\}$ a valorilor de adevăr; funcția este definită în felul următor:

(1a) Dacă pentru fiecare t_i ($1 \leq i \leq n$), $I^{sv}(t_i)$ este definită, atunci $V^{sv}(P^n t_1, t_2, \dots, t_n) = T$ ddacă $\langle I^{sv}(t_1), I^{sv}(t_2), \dots, I^{sv}(t_n) \rangle \in I^{sv}(P^n)$;

(1b) Dacă pentru cel puțin un t_i ($1 \leq i \leq n$), $I^{sv}(t_i)$ este nedefinită, atunci $V^{sv}(P^n t_1, t_2, \dots, t_n)$ este nedefinită.

(2a) Dacă atât $I^{sv}(t_1)$ cât și $I^{sv}(t_2)$ sunt definite, atunci $V^{sv}(t_1 = t_2) = T$ ddacă $I^{sv}(t_1) = I^{sv}(t_2)$.

(2b) Dacă sau $I^{sv}(t_1)$ sau $I^{sv}(t_2)$ este nedefinită, dar cealaltă este definită, atunci $V^{sv}(t_1 = t_2) = F$.

(2c) Dacă nici $I^{sv}(t_1)$, nici $I^{sv}(t_2)$ nu este definită, atunci $V^{sv}(t_1 = t_2)$ este nedefinită.

(3) $V^{sv}(E!t) = T$ ddacă $I^{sv}(t)$ este definită, și $V^{sv}(E!t) = F$ ddacă $I^{sv}(t)$ este nedefinită.

Definim acum conceptul de *completare* (adică, un supermodel complet) al unui model- M^{sv} :

$M^{c,sv} = (D', I^{c,sv})$ este o *completare* a lui $M^{sv} = (D, I^{sv})$ ddacă

(1) $D' \neq \emptyset$;

(2) $D \subseteq D'$;

- (3) pentru fiecare predicat n -adic P^n : $I^{sv}(P^n) \subseteq I^{c,sv}(P^n)$;
(4) pentru fiecare constantă individuală t : dacă $I^{sv}(t)$ este definită, atunci $I^{c,sv}(t) = I^{sv}(t)$;
(5) pentru fiecare constantă individuală t : $I^{c,sv}(t) \in D'$.

Clauzele de la (1) la (4) ne spun că $M^{c,sv}$ este un supermodel al lui M^{sv} , iar clauza (5) ne spune că $I^{c,sv}$ este o funcție totală și $M^{c,sv}$ este, în mod corespunzător, „complet”.

Acum, din punctul de vedere al unui model- M^{sv} pentru care $M^{c,sv}$ este o completare, funcția de valorizare $V^{c,sv}$ a unui model- $M^{c,sv}$ este o funcție totală de la toate formulele închise ale lui LL pe mulțimea $\{T, F\}$ a valorilor de adevăr. $V^{c,sv}$, așadar, depinde de V^{sv} . Ea este definită în felul următor:

(1) Dacă A este o formulă atomară închisă a lui LL și $V^{sv}(A)$ este definită, atunci $V^{c,sv}(A) = V^{sv}(A)$.

(2) Dacă A este o formulă atomară închisă a lui LL și $V^{sv}(A)$ este nedefinită, atunci $V^{c,sv}(A)$ este determinată în mod independent de V^{sv} în modalitatea obișnuită pentru modele complete, după cum urmează:

(2a) Dacă A este o formulă atomară închisă de forma $(P^n t_1, t_2, \dots, t_n)$, atunci

$V^{c,sv}(P^n t_1, t_2, \dots, t_n) = T$ dacă $\langle I^{c,sv}(t_1), I^{c,sv}(t_2), \dots, I^{c,sv}(t_n) \rangle \in I^{c,sv}(P^n)$, și

$V^{c,sv}(P^n t_1, t_2, \dots, t_n) = F$ dacă $\langle I^{c,sv}(t_1), I^{c,sv}(t_2), \dots, I^{c,sv}(t_n) \rangle \notin I^{c,sv}(P^n)$.

(2b) Dacă A este o formulă atomară închisă de forma $t_1 = t_2$, atunci $V^{c,sv}(t_1 = t_2) = T$ ddacă $I^{c,sv}(t_1) = I^{c,sv}(t_2)$.

(2c) Dacă A este o formulă atomară închisă de forma $E!t$, atunci $V^{c,sv}(E!t)$ este întotdeauna definită. Prin urmare, clauza (1) va avea efectul scontat, adică pentru fiecare constantă individuală t : $V^{c,sv}(E!t) = V^{sv}(E!t)$.

(3) $V^{c,sv}(\sim A) = T$ ddacă $V^{c,sv}(A) = F$;

(4) $V^{c,sv}(A \rightarrow B) = T$ ddacă $V^{c,sv}(A) = F$ sau $V^{c,sv}(B) = T$ sau ambele;

(5) $V^{c,sv}(\forall v A) = T$ ddacă pentru fiecare constantă individuală t : dacă $I^{c,sv}(E!t) = T$, atunci $V^{c,sv}(A(t/v)) = T$.

Mai departe, definim *supervalorizarea* $S(M^{sv})$ ca pe o funcție parțială de la formule închise ale lui LL pe mulțimea $\{T, F\}$ a valorilor de adevăr, după cum urmează:

(1) $S(M^{sv})(A) = T$ ddacă $V^{c,sv}(A) = T$ pentru fiecare completare $M^{c,sv}$ a lui M^{sv} .

(2) $S(M^{sv})(A) = F$ ddacă $V^{c,sv}(A) = F$ pentru fiecare completare $M^{c,sv}$ a lui M^{sv} .

(3) $S(M^{sv})(A)$ este, altfel, nedefinit, adică ddacă $V^{c,sv}(A) = T$ pentru cel puțin o completare $M^{c,sv}$ a lui M^{sv} și $V^{c,sv'}(A) = F$ pentru cel puțin o completare $M^{c,sv'}$ a lui M^{sv} .

În fine, definim consecința logică în termenii supervalorizărilor în felul următor: o formulă bine formată (fbf) închisă a lui LL este *logic superadevărată* ddacă pentru toate modelele- M^{sv} , M^{sv} : $S(M^{sv})(A) = T$.

O formulă închisă B a lui LL este o *consecință logică* a unei clase C de formule închise ale lui LL ddacă pentru toate modelele- M^{sv} , M^{sv} : dacă $S(M^{sv})(A) = T$ pentru fiecare $A \in C$, atunci $S(M^{sv})(B) = T$.

O mulțime C de formule închise ale lui LL este *superrealizabilă* ddacă există cel puțin un model M^{sv} astfel încât $S(M^{sv})(B) = T$ pentru fiecare $B \in C$.

Bas van Fraassen a utilizat semantica supervalorizatoare pentru a demonstra corectitudinea și completitudinea *logicii libere pozitive* cu =.¹⁰

4. RWR (CONTINUARE)

Am menționat deja că Sainsbury optează pentru *logica liberă negativă* (LLN). Acesta este, așa cum am văzut, un sistem în care enunțurile elementare care conțin termeni singulari vizi sunt întotdeauna false. (În *logica liberă pozitivă*, dimpotrivă, ele sunt uneori adevărate, în timp ce în *logica liberă freageană* sau *neutră* lor le lipsesc întotdeauna valorile de adevăr.) Dată fiind alegerea lui Sainsbury a unei teorii davidsoniene a semnificației, nu trebuie să ne așteptăm ca teoria modelelor pentru LLN să ne spună ceva despre semnificația expresiilor; trebuie, totuși, să ne comunice ceva despre consecința logică și validitate și trebuie să facă toate acestea dând o explicație corectă faptului că unele expresii cu caracter referențial nu se referă la nimic, nici măcar la obiecte non-reale de un anumit gen. În mod particular, semantica noastră *intenționată* model-teoretică ar fi foarte bine să nu dispună de un domeniu interior și de unul exterior. Din fericire, această opțiune poate fi realizată din punct de vedere tehnic. Se poate arăta că LLN este corectă și completă în raport cu semantica intenționată, una care conține funcții de interpretare *parțiale* și funcții de valorizare *totale*.

Exact ca și Sainsbury, eu consider că se pot spune multe în apărarea LLN, chiar dacă socotesc, totuși, că Sainsbury exagerează rolul acestei logici atunci când explică intuițiile noastre în privința valorilor de adevăr. Sainsbury însuși apreciază LLN, deoarece implică o minimă distanțare față de logica clasică. Printre alte argumente în favoarea LLN, Sainsbury este foarte încântat să sublinieze virtuțile explicației corespunzătoare pentru condițiile de adevăr ale propozițiilor existențiale negative. El descrie această explicație ca fiind „luminos de neechivocă” (Sainsbury 2005, p. 195). Potrivit LLN, predicatii simple, precum „Vulcan există” și „Hamlet există”, sunt false, deoarece numele pe care le conțin sunt non-referențiale. Așadar, negațiile lor, „Vulcan nu există” și „Hamlet nu există”, sunt adevărate – exact așa cum se dorește. (Mișcările de aici sunt analoage acelor folosite de apărătorii millieni ai propozițiilor poroase.)

Am prezentat succint unele din principalele trăsături ale cadrului de analiză și de explicații RWR al lui Sainsbury. Sainsbury merge mai departe, argumentând că RWR poate fi aplicat nu numai la numele proprii și la pronumele și demonstrativii anaforici, ci și la numele plurale și chiar la descripțiile definite singulare și plurale. În penultimul capitol al monografiei sale, el argumentează că RWR oferă o explicație simplă și promițătoare ficțiunii. (Am văzut deja cum anume se ocupă RWR de propoziții existențiale negative precum „Hamlet nu există”.) Iar ultimul capitol extinde teoria la cazul referinței mentale. Rezultatul este o carte excelentă, inovativă, scrisă cu grijă pentru detalii, dar, cu toate acestea, recunoscând pe de-a-ntregul că RWR, așa cum ni se prezintă, nu poate fi cuvântul ultim, că anumite probleme persistă.

¹⁰ Vezi van Fraassen 1966.

Voi aborda în cele ce urmează unele dintre aceste probleme, insistând, mai ales, asupra motivului central al cărții, cazul fundamental al numelor vide și problemele semantice pe care le prezintă. Mai specific, voi considera unele chestiuni metodologice legate de alegerea unui cadru conceptual și explicativ davidsonian pentru înțelegerea modului în care numele pot fi semnificative în absența lucrurilor pe care le denumesc. Dar voi considera, de asemenea, alegerea *LLN* ca vehicul logic pentru a asigura valori de adevăr enunțurilor care conțin expresii referențiale vide și anumite probleme care rezultă din modul în care această alegere deservește *RWR*.

5. PROBLEME PENTRU *RWR*

Pornesc de la întrebarea, deja prefigurată, în ce măsură un cadru davidsonian este cel mai bun cadru pentru scopurile lui Sainsbury. Pentru Davidson, teoria interpretării radicale arată că referința este o relație derivată, de fapt una instrumentală. Potrivit acestei abordări, nu există fapte referențiale subiacente care să determine condițiile corecte de adevăr pentru enunțurile noastre. Sainsbury contestă caracterul derivat al referinței în capitolul final al monografiei sale (el crede că animale non-lingvistice pot avea capacitatea pentru referință non-lingvistică), deși el consideră că „reșita acestei contestări nu este esențială pentru tezele oficiale ale cadrului *RWR*” (Sainsbury 2005, p. 59). Dar, într-un anumit sens, o concepție precum *RWR* nu poate sta alături, în mod confortabil, cu gândul că referința este derivată. Acesta este cazul, cu atât mai mult cu cât se adoptă și *LLN*, deoarece, atunci când apare în economia întregii explicații *LLN*, cunoașterea și înțelegerea condițiilor de adevăr (condiționale) nu sunt nici măcar suficiente pentru a ști dacă o anumită expresie oarecare are un referent. A cunoaște acest fapt din urmă ne cere să știm dacă există ceva, în genere, care să fie determinat în calitate de referent al expresiei. Ne cere să știm, cu alte cuvinte, un fapt referențial fundamental.

Aceasta ne conduce la o a doua problemă. *RWR* nu apară o teorie oficială cu privire la modul în care este determinată referința (de pildă, în cazul numelor). Asemănător anumitor versiuni familiare de millianism, se pare că *RWR* socotește aceasta ca pe un gen de chestiune pre-semantică. Teoria sa semantică oficială susține că expresiile referențiale, inclusiv acelea care nu reușesc să-și asigure referenți, sunt asociate cu condiții de referință și nu cu referenți, iar aceste condiții au caracter public. Dar aceasta lasă neclar exact ce anume este cunoscut în mod public atunci când vorbitorii înțeleg condițiile de referință și cum anume ceea ce este cunoscut public intervine în anumite abilități cruciale pe care le avem în legătură cu numele și dacă un nume are realmente un referent. Se poate argumenta că acestea nu sunt abilități accidentale, ci parte integrantă a rațiunii pentru care dispunem de practici de utilizare a numelor: abilități de acest fel sunt necesare, dacă practicile de utilizare a numelor urmează să-și îndeplinească rolul lor de a ne permite să achiziționăm și să împărtășim informații despre referenții numelor. (Capitolul lui Sainsbury despre nume sugerează că el este de acord cu poziția centrală a acestor trăsături ale practicilor de utilizare a numelor.) Descriptivismul, să zicem așa cum este conceput de către Frank Jackson, pune un accent deosebit

asupra acestor caracteristici, pe care Jackson le consideră ca fiind o parte esențială a profilului public al numelor și parte integrantă a ceea ce face ca numele să fie moneda publică ce, într-adevăr, sunt ele. Millianismul înțelege natura publică a numelor – ce asertăm ca fiind corect atunci când utilizăm un nume și ce anume înțelegem atunci când dobândim abilitatea de a utiliza un nume – într-o modalitate foarte diferită. Pe bună dreptate Sainsbury indică probleme pe care le au aceste concepții, dar am dori ca *RWR* să aibă mai multe de spus despre modul în care cunoașterea publică a condițiilor de referință semantică este conectată cu trăsăturile practicilor de utilizare a numelor care sunt subliniate de către alte tradiții. Până când nu vom avea toate acestea, susținătorii acestor tradiții diferite pot să suspecteze pe bună dreptate că explicația lui Sainsbury a naturii și rolului condițiilor de referință va fi redusă, în cele din urmă, la ceva care este mai apropiat de propria lor abordare a semanticii expresiilor referențiale.

Lăsând de-o parte aceste chestiuni metodologice mă voi întoarce la detaliile reale ale modalității în care *RWR* abordează chestiunea expresiilor referențiale vide. Țelul mărturisit al lui Sainsbury este acela de a construi un caz convingător pentru susținerea că *RWR* ne oferă cadrul corect pentru a înțelege comportamentul semantic al tuturor termenilor de felul acesta, indiferent care ar fi contextul în care figurează ei. Cât este de reușită apărarea *RWR* pe care o întreprinde Sainsbury? Insistând asupra unora dintre reușitele explicațiilor sale, Sainsbury consolidează, cu siguranță, capacitatea *RWR* de a ne conduce foarte departe pe calea sa explicativă. O reușită de acest fel este explicarea condițiilor enunțurilor existențiale negative. O a doua reușită privește ficțiunea. Așa cum ne reamintește capitolul despre ficțiune și existență, *RWR* nu are absolut deloc de ce să se teamă de adevăruri precum „Holmes este un detectiv.” Faptul că *LLN* consideră acest enunț ficțional ca fiind stricto sensu fals este irelevant, căci în măsura în care considerăm că acest enunț este adevărat, ar trebui să fie interpretat ca fiind prefixat (în mod implicit) de către operatorul „în ficțiune”. Deoarece aceasta face ca numele ficțional să fie protejat de către un operator intensional, *LLN* nu ne mai poate fi de folos pentru a ne arăta că enunțul este fals. Sainsbury recunoaște că adevăruri extra-ficționale precum „Tony Blair îl admiră pe Coriolanus” ne ridică probleme, iar el consideră că aceste probleme cer din partea noastră un travaliu explicativ susținut. (El respinge în mod strict ideea că ar trebui să apelăm la obiecte ficționale pentru a da seamă de astfel de exemple.)¹¹

Cred, totuși, că dificultățile ating straturi mai adânci decât acelea la care plasează discuția Sainsbury. Așa cum ne arată problema adevărurilor extra-ficționale, precum „Tony Blair îl admiră pe Coriolanus”, ceea ce face să fie foarte dificil să ieșim din încurcături, atunci când acceptăm dieta ontologică frugală recomandată de către *RWR*, este că cea mai mare parte din ceea ce vrem să spunem atunci când utilizăm expresii ficționale și alte construcții referențiale vide evidente pare să poarte cu sine un angajament ontologic direct față de obiectele non-existente. Sainsbury speră să găsească analize care să izoleze astfel de termeni în spatele unor operatori intensionali corespunzători, dar, luată ca o strategie generală,

¹¹ Un exemplu faimos este concepția lui Kripke despre astfel de contexte în Kripke 1973, 2013.

o astfel de abordare pare să fie dubioasă. Problema apare chiar și în cazul unui stil de a raporta ceva, de genul conținutului unei scene, pe care l-am menționat anterior:

(1) Halucinand un omuleț verde, ea a spus că el era chel.

Cred că astfel de construcții demonstrează mult prea mult, căci ele sunt vulnerabile față de un gen curios de fisură: reporterii pot să exploateze elemente ale scenei/situației pentru a spune lucruri care depășesc simplul conținut. Să presupunem, de exemplu, că reporterul vrea să facă explicit modul în care vorbitorul despre care vorbește a executat actul său demonstrativ/deictic. Poate face aceasta spunând:

(2) Halucinand un omuleț verde în colțul grădinii, ea l-a indicat și a spus că el este chel.

Modul acesta de a descrie contribuția vorbitorului care face obiectul raportării pare să nu fie câtuși de puțin nepotrivit (de fapt, este mai informativ, și în anumite cazuri o astfel de raportare poate să fie necesară, precum în cazul în care vorbitorul despre care se raportează a halucinat mult prea multe obiecte, iar reporterul vrea să semnaleze cum anume i-a deosebit vorbitorul pe „toți aceștia”). Dar acceptarea *LLN* de către Sainsbury înseamnă că el va considera o raportare precum (2) falsă, deoarece încorporează un simplu enunț relațional – „Ea a indicat către el” – care conține un termen vid. Cred că explicația lui Sainsbury nu reușește să capteze un sens în care, rostind (1) și (2), reporterul nostru se arată dispus să intre în angajamente ontologice pe care, la un alt nivel, le repudiază.

Cred că o versiune a acestei probleme afectează până și soluția „luminos de neechivocă” a lui Sainsbury la problema enunțurilor existențiale negative adevărate. Să ne reamintim că un enunț precum „Vulcan nu există” apare ca fiind adevărat în *LLN*, pentru că enunțul simplu „Vulcan există” este fals, „Vulcan” fiind non-referențial. Dar așa cum recunoaște Sainsbury, acest gen de explicație se confruntă cu probleme. Una este că un enunț precum „Vulcan nu este o planetă” ar trebui să treacă drept enunț adevărat (și exact pentru același temei); iar aceasta pare să fie ceva greșit. Să se observe că nu ne putem retrage pe aliniamentul concepției că sensul nostru al falsității în acest caz poate fi explicat în termenii falsității enunțului negat în mod intern, „Vulcan este o non-planetă”. Căci aceasta ar sugera că ar trebui să auzim „Vulcan este non-existent” ca fiind, de asemenea, fals, ceea ce nu este, totuși, cazul.

Dar mai există ceea ce mie mi se pare o problemă și mai profundă. Explicația pe care o dă Sainsbury este una de genul cel mai simplu pentru enunțurile existențiale negative (cazuri de forma „*N* nu există”). Enunțurile existențiale negative sunt adesea mult mai complexe și adesea în feluri care amenință rolul pe care ar trebui să-l joace *LLN*.

Să presupunem, de exemplu, că rostim enunțul existențial negativ

(3) Vulcan nu există.

Un enunț pe care Sainsbury îl consideră adevărat. Dar este foarte plauzibil ca rostirea lui (3) să nu existe în mod izolat. Ea poate genera o solicitare de clarificare. („Ce vrei să spui că nu există? Este, poate, o planetă *ficțională*?”) De aceea, am putea adăuga:

(4) Vulcan este una dintre multele stipulări eronate ale științei din sec. al XIX-lea: a fost o planetă stipulată pentru a explica anumite fenomene astronomice, dar altceva decât mișcarea lui Vulcan a oferit explicația corectă.

Să se observe, totuși, că (4) este falsă, din punctul de vedere al lui *LLN*, de vreme ce conține drept conjunct un enunț afirmativ simplu în care figurează un nume vid („Vulcan a fost o planetă postulată pentru a explica anumite fenomene astronomice”). Totuși, este sigur că (4) nu este mai contencioasă decât (3). Ea furnizează, pur și simplu, mai multă informație, clarificând, sau poate explicând, ce anume face ca (3) să fie adevărată. Într-un anumit sens, adevărul lui (4) este acela care întemeiază adevărul lui (3). (Să se reaminte, de asemenea, că temeiurile pentru care *LLN* clasifică pe (4) ca fiind falsă merg chiar mai adânc. Căci (4) conține o cuantificare evidentă asupra lucrurilor non-existente [postulări eșuate ale științei secolului al XIX-lea], iar pentru *LLN* toate cuantificările sunt asupra lucrurilor existente, căci nu există nimic altceva asupra cărora să cuantifici. Presupunând că o astfel de cuantificare este obiectuală și nu substituțională, adevărul evident al unor enunțuri precum (4) constituie o altă provocare pentru *LLN*.)

(4) nu este unica modalitate în care am putea clarifica un enunț existențial precum (3). În alte situații am putea dori să clarificăm exact despre ce anume vorbim oferind o cale alternativă de a identifica obiectul care este ținta noastră:

(5) Vulcan – știi tu, planeta descrisă de către Le Verrier în acea lucrare interesantă pe care am citit-o – nu există.

Să presupunem, acum, că (5) este adevărată, că ne oferă, în mod corect, o modalitate alternativă de a identifica pe Vulcan. Dar cum ar trebui să înțelegem rolul logic al clauzei relative? Se pot vedea numai două opțiuni. Prima este să o citim pe (5) ca pe o simplă conjuncție:

(6) Vulcan este planeta descrisă în acea lucrare interesantă de către Le Verrier pe care am citit-o și el [Vulcan] nu există.

Cea de-a doua este să tratăm clauza relativă ca pe o parte a unei descriții definite complexe, în care figurează, de asemenea, numele „Vulcan”:

(7) Lucrul x astfel încât ($x = \text{Vulcan}$ și x este planeta descrisă în acea lucrare interesantă de către Le Verrier pe care am citit-o) nu există.

Care interpretare/lectură este aceea corectă? Dat fiind că (5) este adevărată, citirea corectă trebuie să fie, și ea, adevărată. (7) este promițătoare, deoarece descriția pe care o folosește este non-referențială, ceea ce face ca (7) să fie adevărată, potrivit concepției susținute de către *LLN*. Dar, să observăm că această citire a lui (5) este una cât se poate de neintenționată, deoarece (3) prin ea însăși o implică pe (7) și pe oricare alt enunț negativ existențial de forma „ x -ul [$x = \text{Vulcan}$ și ϕ] nu există”. Deoarece, potrivit lui *LLN* dacă „Vulcan nu există” este adevărat, aceasta este așa pentru că numele „Vulcan” este vid. Drept urmare, oricare descriție compusă „ x -ul [$x = \text{Vulcan}$ și ϕ]” va fi și ea vidă, făcând adevărat enunțul „ x -ul [$x = \text{Vulcan}$ și ϕ] nu există”. Dar este clar că (3) poate fi adevărat, fără ca (5) sau variante ale lui (5) să fie adevărate (s-ar fi putut să nu fi citit nici o lucrare a lui Le Verrier). Așadar, nu este posibil ca (7) să fie interpretarea corectă a lui (5).

Toate acestea ne lasă numai cu (6) drept interpretarea viabilă a lui (5). Iar acum problema este cât se poate de clară. (6) și deci și (5) sunt false, potrivit lui *LLN*, deoarece unul dintre conjuncții săi este fals. Pe scurt, chiar dacă performanța lui *LLN* este bună când analizăm enunțuri existențiale negative simple, precum (3), această logică performează slab când luăm în discuție enunțuri existențiale negative complexe, precum (5).

Cum anume să înțelegm exact enunțurile existențiale negative, ținând cont de problemele ridicate, rămâne o provocare foarte dificilă pentru oricare teorie care încearcă să fie austeră din punct de vedere ontologic, în maniera cadrului *RWR*. (Aceleași probleme nu sunt, desigur, mai puțin presante pentru încercările millienilor de a da seamă de numele vide. Scopul meu a fost de a arăta că faptul că *RWR* se sprijină pe *LLN* nu înseamnă că scapă cu ușurință de aceste probleme.) Cred că ar trebui explorată și exploatată mult mai mult intuiția că atunci când rostim astfel de enunțuri, noi ne angajăm din punct de vedere speculativ față de angajamentele ontologice ale acelora ale căror angajamente, de fapt, nu le împărtășim: într-un anumit sens, un vorbitor care se angajează într-un discurs în care figurează „Vulcan” – chiar atunci când scopul vorbitorului este acela de a denunța și de a se delimita de un astfel de discurs – el achiesează provizoriu și temporar la gândul că un astfel de lucru există. O sugestie similară a făcut Wiggins (deși numai în contextul enunțurilor existențiale negative simple) și este discutată cu simpatie de către Sainsbury (Sainsbury 2005, p. 198). Aplicată pe o scală mai extinsă, o astfel de sugesție ne poate conduce aproape de un anumit gen de teorie a pretinderii (*pretense theory*), pe care Evans, de pildă, o susține (el respinge refuzul acesteia de a considera un nume precum „Vulcan” ca fiind autentic inteligibil mai degrabă decât cvasi-inteligibil) și respinge millianismul versiunii lui Ken Walton al teoriei pretinderii.¹² Rămâne, însă, neclar cum anume va continua drumul explicativ și va merge *RWR* mai departe, din acest punct.

Indiferent care ar fi concepțiile noastre asupra chestiunii care se află aici în dezbatere, nu putem decât să fim impresionați de puterea de focalizare a *RWR* asupra acestei teme extrem de dificile, de modul în care susține cu hotărâre concepția că nume precum „Hamlet”, „Vulcan” și „Pegasus” sunt autentic non-referențiale și cum încearcă apoi să înțeleagă comportamentul semantic al unor termeni de felul acestora într-o modalitate care nu invocă nimic mai mult decât mașinăria semantică și ontologia necesare pentru termenii obișnuiți.

6. CARE ESTE PASUL URMĂTOR?

Doresc să leg această discuție de o importantă contribuție la semantica filosofică, de dată foarte recentă, datorată lui Kit Fine, care în lucrarea sa *Semantic Relationism* dezvoltă un nou cadru de analiză, extrem de inovativ și de revoluționar, în teoria semnificației. Nu voi putea prezenta teoria sa în acest studiu. Sper să o pot

¹² A se vedea Evans 1982, cap. 10 și Walton 1990, mai ales capitolele 10 și 11. Walton consideră că vorbitorii doar *pretind* că afirmă propoziții atunci când ei utilizează în cunoaștință de cauză nume ficționale în enunțuri declarative, o idee pe care o găsim, de asemenea, la Kripke 2013, 1973.

face cu o altă ocazie. Pentru scopurile discuției pe care o port în acest studiu, este suficient să remarcăm că în cartea lui Fine există o secțiune succintă în care filosoful discută despre chestiunea numelor vide. De aceea, aș vrea doar să schițez cum anume consider că s-ar putea continua dezbaterea purtată în studiul de față despre discursul semnificativ în care figurează termeni non-referențiali.

Fenomenul de care ne-am ocupat aici este, în general vorbind, acela în care referentul intenționat al unui nume nu există, sau acela în care două utilizări ale unui nume sunt considerate a fi una și aceeași (ceea ce s-ar putea spune că este referință „confuză”).¹³

Acesta este un caz de semantică „defectivă” – în care cerințele existente pentru folosirea unei expresii nu sunt satisfăcute. Kit Fine ne sugerează că în astfel de cazuri ceea ce se produce este intervenția unei semantici „de sprijin” („backup semantics”).

... dat fiind că cerințele originare nu pot fi satisfăcute, ele sunt înlocuite de cerințe în mod corespunzător corelate cu acestea, dar care pot fi satisfăcute. Astfel, în locul unei referințe eșuate la un obiect obișnuit, avem o referință reușită la o obiect intențional. (Kit Fine 2009, p. 126)

Cum vom descrie funcționarea unei semantici defective? Trebuie să distingem între cazul în care se face o încercare nereușită de a formula o cerință semantică și cazul în care nu se face nici o astfel de încercare. Aici, am putea apela, dintru început, la noțiunea de cerință *prezumptivă*. Această cerință *prezumptivă* că *S* poate să reușească. Atunci, rezultatul va fi o cerință autentică potrivit căreia avem că *S*. Dar cerința *prezumptivă* poate eșua. Atunci, în acel caz, ea este subiectul unei cerințe „back-up” că *S'*, unde *S'* și *S* sunt corelate într-un mod corespunzător.

Întreaga idee este încapsulată, acum, în următorul principiu:

Dacă cerința *prezumptivă* că *S* eșuează, atunci nu va fi o cerință autentică că *S* și, de obicei, nici măcar nu va fi cazul că *S*. Va fi, așadar, imposibil pentru vorbitor să știe că *S*, chiar dacă el poate să știe că este o cerință semantică *prezumptivă* că *S* și el poate, de asemenea, să știe, dacă este suficient de luminat asupra acelei chestiuni, că este o cerință semantică autentică că *S'*. (Kit Fine, 2009, p. 127)

Calea deschisă de punerea acestui diagnostic cu privire la o semantică defectivă și la o semantică de sprijin, prin distincția dintre cerințe semantice *prezumptive* și respectiv *autentice*, mi se pare extrem de fertilă și de profitabilă pentru a analiza și a modela soluții la spectrul problematic abordat în acest studiu. Voi explora această promițătoare linie de analiză și de argumentare, care deplasează în același timp câmpul problematic de la semantică spre pragmatică, într-un alt studiu viitor.

¹³ În acest studiu m-am ocupat, în mod exclusiv, numai de primul aspect al acestui fenomen.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

- Braun, D., 1993, "Empty Names", *Nous*, vol. 27, no. 4, pp. 449–469.
- Davidson, D., 1967, "Truth and Meaning", *Synthese*, vol. 17, no. 1, pp. 304–323.
- Dumitru, M. și Frederick Kroon, 2008, "What to Say When There Is Nothing to Talk about", *Critica*, vol. 40, nr. 120, pg. 97–109.
- Evans, G., 1982, *The Varieties of Reference*, Clarendon Press, Oxford.
- Fine, Kit, 2007, 2009, *Semantic Relationism*, Wiley-Blackwell.
- Jackson, F., 1998, "Reference and Descriptions Revisited", *Philosophical Perspectives*, vol. 12, pg. 201–218.
- Kripke, S., 2013, *Reference and Existence: The John Locke Lectures for 1973*, Oxford.
- Leblanc, Hugues și Meyer, Robert K, 1970, "On Prefacing $(\forall X)A \supset A(Y/X)$ with $(\forall Y)$. A Free Quantification Theory without Identity", în *Zeitschrift für mathematische Logik und Grundlagen der Mathematik* **16**, pg. 447–462. Retipărit în Leblanc, Hugues, 1982, *Existence, Truth, and Provability*, Albany: State University of New York Press, pg. 58–75.
- Leblanc, Hugues și Thomason, Richmond H, 1968, "Completeness Theorems for some Presupposition-Free Logics", în *Fundamenta Mathematicae* **62**, pg. 125–164. Retipărit în Leblanc, Hugues, 1982, *Existence, Truth, and Provability*, Albany: State University of New York Press, pg. 22–57.
- Morscher, Edgar & Alexander Hieke (eds.), 2001, *New Essays in Free Logic. In Honour of Karel Lambert*, Kluwer Academic Publishers.
- Morscher, Edgar și Simons, Peter, 2001, "Free Logic: A Fifty-Year Past and an Open Future", în Morscher, Edgar și Hieke, Alexander (eds.). 2001. *New Essays in Free Logic. In Honour of Karel Lambert*, Kluwer Academic Press, pg. 1–34.
- Sainsbury, R., 2005, *Reference Without Referents*, Clarendon Press, Oxford.
- Salmon, N., 1998, "Nonexistence", *Nous*, vol. 32, nr. 3, pg. 277–319.
- Soames, S., 2002, *Beyond Rigidity*, Oxford University Press, Oxford.
- Taylor, K., 2000, "Emptiness Without Compromise", în Anthony Everett și Thomas Hofweber (eds.), *Empty Names, Fiction, and the Puzzles of Non-Existence*, CSLI Publications, Stanford, pg. 17–36.
- van Fraassen, B., 1966, "The Completeness of Free Logic", în *Zeitschrift für mathematische Logik und Grundlagen der Mathematik* **12**, pg. 219–234.
- Walton, K., 1990, *Mimesis as Make-Believe*, Harvard University Press, Cambridge, Mass.